

Fira del Fajol 2009

Pregó de la Fira

BATET I EL FAJOL Les meves primeres paraules són per agrair a la Junta Veïnal de Batet i a la Colla dels amics del Fajol la seva invitació a participar en l'acte d'obertura de la IV Fira del Fajol. Us ho agraeixo molt i ho faig com a veí vostre que sóc. Com a estadant de la Rampudassa. Per a començar voldria retre un homenatge a la gent de Batet a través d'un gran home, amb qui vaig descobrir els mil i uns meravellosos racons del poble. Parlo del senyor Joan Aumatell que en fou alcalde i president de la Junta Veïnal, que malauradament ja no es troba entre nosaltres, però tinc en la memòria per la seva ferma i continuada defensa dels interessos de la gent de Batet. El seu record es fa sentir més que mai avui en aquest magnífic marc on celebrem la quarta fira del fajol. Això del fajol costa d'explicar què carai és. A Madrid, els has de dir que parles del alforfón, una paraula que costa de dir sense ennuegar-se, encara que també en diuen trigo sarraceno... Però no tant lluny, a Barcelona mateix, es fa prou difícil d'explicar-los que el fajol no té res a veure amb els fesols, nom ja prou exòtic des de la perspectiva del cap i casal on simplement parlen de les mongetes. I no els parlis pas de les farinetes de fajol. A moltes parts de Catalunya les farinetes són les "papilles" que prenen els nadons! Ahir, quan preparava aquestes paraules vaig remenar alguns llibres de la nostra història. En el del senyor Esteve Paluzie Cantalozella, un gran erudit olotí que va escriure molt i sobre temes tan diversos com ara: Tratadito de Urbanidad para niños, Guía de la virtud, Batiburrillo, obrita para corregir a los niños, Treinta lecciones de Aritmética, Lecciones de Gramática, o Lecciones prácticas de elocuencia castellana, que es titula Noticia de Olot, su comarca y sus extinguidos volcanes, escrit el 1860, hi surt Batet. En parla com "la poblada pendiente de la Sierra de Batet" i la descripció que en fa és la següent: "La falda de la Sierra de Batet por la parte de Olot comprende en su extensión desde Begudà hasta Croscat. Componen el pueblo de su nombre cien edificios o casas de campo colocadas en varios puntos de la parroquia, dando un realce a aquella campiña que rivaliza con la de la costa de Málaga a la de Vélez Málaga vista desde la mar. La vegetación se presenta muy lozana en los cultivos de los terrenos vulcanizados y los arbustos y los árboles de profundas raíces medran extraordinariamente pues la humedad está en razón directa de su profundidad, mientras las plantas harinosas no pueden vegetar como no llueva con frecuencia". Us he de confessar que és ben sorprenent aquesta comparació de Batet amb Vélez Málaga vista des del mar, que el nostre prohom va fer cent cinquanta anys enrere. Segur que cap de nosaltres no s'havia imaginat mai comparat amb la malagenya població! Però tornem al text de Paluzie: "El país produce granos, legumbres, verduras, frutas exquisitas y, de algunos años a esta parte vino verde que tiene bastante estima entre la población". Aquí sí que se li veu el "plumero" ja que aquest vi garrotxí que produïem abans de l'epidèmia de la fil·loxera, no era pas massa bo. Un destacat historiador, el Doctor Joaquim Danés, explica en un dels seus llibres que quan hi havia celebracions importants a fer, els garrotxins anaven a comprar vi bo de l'Empordà! Continuem: "Las cosechas más importantes son el alforfón y maíz, no recolectándose en tanta abundancia el mezcladizo (el mestall) centeno y trigo." Vet aquí que el fajol, i el blat de moro eren els conreus predominants al Batet d'aquella etapa. La seva importància per a les cases de pagès devia ser molt gran. Un altre historiador olotí, en Jordi Canal ens explica una controvèrsia que es va produir el maig del 1888 quan els productors de fajol es varen queixar dels apicultors. Deien que la munió de bucs que tenien entre Sant Cosme i l'Oruga (lo qual constitueix una curiosa manera de descriure Batet) era tan gran que produïa minves en la collita de

fajol. Es demanava que durant l'època de floració del fajol es restringissin el número de bucs presents a la zona. No sé si científicament aquella demanda té o no raó de ser, però el que sí fa palès és la transcendència de la collita de fajol per a l'economia agrària de la gent de Batet. El fajol té moltes virtuts des del punt de vista de l'alimentació humana. Us en vull explicar una que em fa remuntar a la meva infantesa. Recordo que, com a molts nens i nenes, em varen treure les glàndules. Aquesta intervenció era molt cruenta. Te les arrencaven literalment. I es perdia força sang. La convalescència consistia en una bona alimentació per a "fer sang", tal com deia el metge Puig. I l'àvia Ramona, cada dia em preparava una cassoleta amb una cuixa de pollastre rostida -val a dir que aleshores de pollastre només se'n menjava per festa major- i de postres, farinetes de fajol... Em vaig ben refer, gràcies a Deu, al rostit de l'àvia i al fajol! Vaig acabant, us vull agrair una vegada més a la gent de Batet la vostra generosa invitació i us felicito per la iniciativa de recuperar el fajol i fer-ne una gran fira. Una menció especial pels meus veïns de Can Rovira que a més de farinetes, conreen els millors tomàquets del món. I moltes gràcies a tots els qui us esforceu per organitzar aquest acte. La gent d'Olot sempre hem sentit una fascinació especial per Batet. La tenia la meva mare per la Rampudassa i ens l'ha encomanada a fills i néts. Ens agrada cantar aquella estrofa tant popular de: "Des de Batet, Jo n'estic contemplat El meu país Lo que n'és de ric i gran, I fins jo crec Que, a tot el món, Com aquí Olot Tals grandeses no hi són..." Convilatans i convilatanes, BONA FIRA DEL FAJOL! Pere Macias i Arau La Rampudassa, 8 de febrer de 2009